

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XXII съездиизинге

СЭКП ТӨП КОМИТЕДИНИҢ ОТЧЕДУ

ТК-ның Бирги секретары эш Н. С. ХРУЩЕВТУҢ илеткели

Эштер!

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XX съездинде сонда адды харе чыл эртин. Бистин партияга, совет улуска, бүгү кижя төрөлгөтөгө эртек чылдар кайгамчыктыг, бүгү делегейге төгүлүг деп болур, ужуз-дузалыг болган.

Совет Төрөн чурт улуг ажыларын бүгү фронтунун талазы-биле коммунист калбаа-биле тургузарын үезинде кырган. Совет Эвилелиниң экономика болган культураны шийтирилгиди келдүрүшкүндө туруп турар. Бистин Төрөн чуртувустун бугүрүкү күштериниң күчүлүг хөгжүдөзүнүн планы — чеди чылдык план чедишкениниң күсөттинип турар. Улус массаларың чогадымчы күштери бүгү чуртта хей-хей дриг агымнар деп хан чылар. Кижя төрөлгөтөгөн төгүзүндө совет кижялериң оларгайже баштайгы тилдегелиг ужудушунунары болза тургузуп турар коммунист кайгамчыктыг тилдегелериниң түнели, белиг келдүргөнчү тугу болган.

Социализм делегейниң бүгү социалист дем каттыштырылганын хөгжүдөзүндө баштап кырган. Эртен чылдарың өң чугула болушкунунары бистин үенин дүрүм бугулар кол чүдүлгөниң илерешкени болган: социализмниң делегей системаның амдыралчы күштериниң күштелип аарының болган быжыгарың чорудулаан шакпын-биле чоруп турган.

Бистин партияның болган күрүнеңиң ажил-чорудулаан делегейниң нарын байдалыга чоруп турган. Импералисттер делегейни дайынның айымдыг кызыгарыңа чедирерин, Совет Эвилелиниң күжү болган оң улауларың маалдырмын шенеп көөрү чангыс улаа эвес орданып турган. Болуустун планарың-биле бисти буурап дүшпөс ирги бе, социалист лагерь санларай бербес ирги бе деп хоозун болд-биле хей-хей буржуа политиктиг ажилдакчылар боттарың тогудуруп тургулаан. Олар биске удуз эвөш өсөс өчүк-чөгдөөрлериң болган хоралыг чүдүлгөни кылып турган. Партия, бүгү совет улус дайыннарың хоралыг ботдарың сойлаан илереди, бүгү-ле шыгалдалардан алдарың-биле үнүп турган. Бүгү Совет Эвилели кажангымыңдан-даа артык шүштүг болган быжыг.

Ам, Советтер чурту болуун чогадымчы күштериниң четкелешкенинде туруп турар болган бистин эртен тилдегелиг орууусе хан көрүп турар үезинде чамдык кижялере ол орук чик болган бөдүн шыканың сагындырар мататчок. Чок, XX съездинде сонда үе чик болган анаа эвес болган, ол болза бистин партиядан, Совет Эвилелиниң бүгү улауларың күштериниң үлүг күженишкенин үндүрерин болган эрес-маалдыг болур чорукту ичеп турган. Коммунист тургузушкунун пионери болур, шикчилетиниң оруктар-биле коммунистниң тилдегелиңе чоруп деп улуг хүлээле совет улустун, Совет Эвилелиниң коммунист партиязының үлүгүнө оонашкан.

Төгү дорт шугум-биле хөгжүдөй турар, ол аажок улуг сыннышкынары, шийлаңаашкынары болган эргиделери кылып турар. Илтигелдиң хөгжүдөзүндө дүргө шийкешкенинериң болган шийтирилгиди эргиделериң байдаларыңа нияти перектеваларың ышкынас, коммунист оркуту тодарай көөр төлөө, партия кайы харе белиг шынары болза бе дөр! Политиктиг башчынының илдыг шынары улуг Ленинниң тургусканы Совет Эвилелиниң коммунист партиязыңа долу хемчээли-биле бар болуп турар. Кол айтырларын шийи-биле шийтирилгиди тымар, иштиги болган даштык политика талазы-биле чингине шугуму ажилдап кылар болган оң амдыралга быжым-биле ботандырар төлөө, партияга, оң Топ Комитетинде болушкунунары ханын-биле билди, революсту

идим болган шийтирилгиди болуру херек турган.

Партияның, оң чингине шугумунуң теория талазы-биле түнелдериниң болган политиктиг улаанышкынының шийиңиң амдырал, долу-биле бадыткаан Совет Эвилелиниң коммунист партиязыңа он миллион кижигүнерин; партияны чангыс ая болган сыры каттышкан, совет улус-биле бузулбас харылаалык болуп, бугунуң XXI съездинде делегей Партияның болган улустун чангыс өткениниң оларның күсөл-сорууну болган боталдарыңаң дриг ботараашкыны болза зениңиң улуг партияның өң дөрө олар, кыстары — бистин съездинде беш муу делегаттары болуп турар-дыр.

Бистин партияның улаанышкыны социалист туртуунуң чангыс өвни, делегейни коммунист болган ажилчы шийкешкениниң чангыс өвни быжылаарыңа, бүгүниги табылгыңа камгалаарыңа болган делегейниң чаа дайын болуурамыңа улуг ужуз-дузалыг болган. Совет күрүнеңи аталдары болган авторитет делегей кырыңа улуг үлү-биле өскөн.

Делегейни коммунист болган ажилчы шийкешкениниң СЭКП-ниң ролун коммунист болган ажилчы партияларың төлөөчүлериңиң төлөө хуралы белиг-биле үнел көргөн.

Бистин партияга иделги дөш, бистин съездиндеги мурунда, Совет Эвилелиниң бүгү коммунист мурунда амы-дума партияларга илти-биле өөрүп четтиргенини илердин чешчөөр көргөн.

Бүгү чурттарың ажилчы чоннарың мурунда, депшигели бүгү кижя төрөлгөтөгөн мурунда болуун интернационалы хүлээлеңи Совет Эвилелиниң Коммунист партиязы моон солгар-даа күсөдөр дөрүн мында олуржуп турар өргөм аалчыларга — амы-дума партияларың делегаттарыңа бүтүрүдир чешчөөр көргөн.

I.

Делегейниң амгы байдалы болгаш Совет Эвилелиниң делегей талазы-биле байдалы

Эштер! СЭКП-ниң XX съездинде сондагы үениң кол шынары болза делегейниң илти социализм системаның бүгү социалист болган капиталист системаларың чарыкы болуп турар. Ол дөргө делегей хөгжүдөзүнүн амгы төгүлүг чалазын өсө, үнелини болу берген. Илтигел хөгжүдөзүңе илти шугум, төгү талазы-биле илти улаанышкынары улам-на тодазы-биле илер турган. Бирөөң — сонда депшигелиң, табылгың болган чогадылган шугуму, өскөн — реакционың, даралдык болган дайынның шугуму. Бир эвес чер бөмүрөөн ол чарыкың аажок улуг арназы кылдыр болд алыр болза, эрти делегейниң тургустарың социализм улаштыр башы-башы-биле хунаап ан турар дөрүн көрүп турар бе. Камыктың мурунда ажил-чорудулаан шийтирилгиди талазын — материалдыг бүдүрүлгени талазын капиталист делегейни социализм шийкешкени-биле чыра кымышкан. Делегей бүдүрүлгөндө социалист системаның бот-денини берген. Оң хөгжүдөзүңиң темплери капитализмниң эң-не сайыраңгай чуртарың темплери дыка мурал турган. Социализмниң чуртары кайгамчык үлүг бүдүрүкү күштерин хөгжүдүп, оран делегейге материалдыг болган улаан-болд талазы-биле чаагай чүдүлгөниң бугу аабекшияни тургузуп шыдаар дөрүн бугу көрүп турар.

Табылгыңа политиканың чайгыш чокка чорутушкан, импералисттер талазын дайын айымдык дугайың утайып турган бе. Камгала талазын бистин чуртувустун артык күштүн хандыр дөш эргежок чугула бүгү чүдүлгөни кылап турган. Социалист бүдүрүлгени, совет эртенки болган техниканың чедишкенинери шериг херөөн бугу револуцияны ботандырар арнагы биске берген. Ам бистин чурт, бүгү социалист лагерь болза импералисттер агросоциалдык халлашкынарыңда социализмниң улуг чаалап алымышкынарыңа иделгиди камгалаарыңа черде четчир күчүлү күштүг болуп турар. Совет Эвилелиниң болган социалист өскө-даа чурттарың өсүп турар камгала күчүлү, бүгү делегейге табылгыңа ынакшылгы күштер илти системаларың чарыкың табың орутан чепсектег үсүлөө-жишкенинериң орунче, дайынны орунче кил дийтер арнагы импералисттерге бербөс. Совет Эвилели табың божа-хөлөө догунарыңаңа дегинчи улаанышкының быжым-биле ботандырбышаан, импералисттерниң өчүк-чөгдөөрлериң сойлаап илереди, шийтирилгиде чайладып турган.

Дайынны болуурун барып шыдагына бергени болгаш совет никилер, өскө-даа чурттарың улустары табың амдыралдык чаагай чүдүлгөни аягылар аргалы болган, совет күрүнеңи күчүзүн улам күштү-биле өстүрүшкөн, Ленинниң даштыңа политиканы ботандырарың талазы-биле партияны, оң Топ Комитетиниң ажил-чорудулааның кол түнели, социализм чурттарың амы-дума партияларың ажил-чорудулааның, бүгү чурттарың табыңа ынакшылгы күштериниң идепкойжизиниң түнели кылдыр көөр керек.

Чаа дайынны өртүн кысырын, социалист система кайы харе быжыга деп чүвени шенөөр импералисттер сөөлү чылдары чангыс эвес улаа орданышканы дөрүн билдирер. АБШ болган оң өң чок элдегилери сөөлү беш чылдарың дүргүндө каржы күш ажилдарыңа уладалаа килди, бөө-чөсөтөт сепкири ал турганар. Илтигелде улаа бургууде-де Совет Эвилели, социалист бүгү чурт-

цпал-экономикиг чаалап алымышкынарың чайгыш чогун магалдып турар. Булуз хостуг улустарың дем каттыштырылганың хурөөнүндө социализмниң долу тилдегели хандыртылган.

Делегейни социалист системаның экономикамыңа капитализмниң экономикамыңа денелге чок дыка белиг темплер-биле хөгжүтүрүп тургулаар турар. Социализмниң чурттарыңа болган капиталист күрүлөөрде улустур бүдүрүлгөниң өздөзүн тодаргайлап турар сан-медөөлериң чикек кылдыр турган.

(1937 чылда турганың девиссээр айы-биле денеп көөргө хуу-биле)

Чылдары	Социализмниң чурттары	Капитализмниң чурттары
1937	100	100
1955	362	199
1956	404	208
1957	445	215
1958	521	210
1959	610	231
1960	681	244

Күрүндө, социалист чурттар 1960 чылда улустур бүдүрүлгөниң хемчээли 1937 чыл-биле денсөөргө 6,8 каттап улгаттырган турла, капиталист чурттар — 2,5 каттап бени эвөш улгаттырган-дыр. Делегейниң улустур бүдүрүлгөниң социализм чурттарың үлүг-хуузу 1955 чылда 27 хуу турганыңда 1960 чылда чикек-биле алырға 36 хуу чедир бөдүрүлгөн.

Көдө ажил-агый болган улустур бүдүрүлгөниң аразында денсөөрү бүгү-ле социалист чурттарыга өскерилген. Улустур продукцияны бот-денини дүргөп өзүп турар. Социалист лагерде улустур продукцияны бот-денини ам ортуула-биле 75 хуу хире болуп турар. Социализмниң делегей системаның улус ажил-агыйның хөгжүдөзү индустриалыг улаанышкының болуп турар.

Во чылдарың улуг револуст болушкуну болза улус демократияның чурттарың хей нуруузуңа көдө ажил-агыйны бүдүрүлгө кооперасташкыны доосланы болур. Ам бүгү системаның иштиде көдө ажил-агыйның ажил-алдыг черлериниң нияти шөлүзүң 90 ажыг хуузу социалист секторун үлүгүнө оонажып турар. Он түнелдине ниятелиңиң амгы талазы-биле тургузу өскөрүлгөн, ажилчы агы болза тарачынарың өскөлө быжыккан, кижини кижя келчүр чоруктуң экономикаг үндөшкөнү улустарыңа тынган. Бир-ле дугарында бистин чуртувуска тыттып тургузунган чонун моральдык болган политиктиг чангыс өвни бүгү-ле социалист чурттарыга быжыктып турар. Улуг кылд улустун, өскө-даа амы-дума улустарың социалист тургузушкуну чедишкенин бистин улус сагыш-сеткилдиг ханымыңа амыр, хүлөп көрүп турар болган оларга чаа-чаа алдарың тилдегелери күзеп турар.

Улус ажил-агыйның хөгжүдөзүңиң чедишкенинереңде үндөшкөн, социалист чурттарыга ажилчы чоннарың амдыралыңа денелге берген. Амы-дума чурттары баштайгы чылдары бөөп турган, ниятелиңде револустугу бугу-биле чаартып тургузар чорук улуг карыла-шүдөөр-биле болган бергер-биле чайлап чок холбашкан, капитализмде салгаттыны артык экономикаг хожундагы чорукту улуг-кач чок кылдырып эргежок чугула улуг чарыдаарыңа негеп турар болган чонун амдыралыңа денелге берген улус өөрүңүч бөөп турар-дыр. Ам социал чаартып тургузушкуну чугула үе-чадамы доогулааны-биле холбаштыр экономикамың болган культураны улам ынай өздөзүңе, ажилчы чоннарың чаагай амдыралың бедириңде улус-на таарыңчалыг байдалар тургустунган.

Түскөй догунаан социалист күрүлөөрүңиң улуг бөлүгүн делегей арназынга тыттып келгени-биле холбаштыр оларды бот-боттарың аразында харылааларың болган кады ажилдашканы принципадык чаа үндөшкөргө органиастаарың айттарың амдырал тургускан. Күрүлөөрүң бот-боттарың аразында харылааларың чак хевирлериң — дең өргөниң, кайы-кайыны ажилгы болуруң болган кайы-кайыны эш-хуузуңа дузалаарыңаң принциптиги бугулар экономикаг, политиктиг болган культурулуг кайы ажилдашканы харылааларың кевирлериң амы-дума партияларың нияти күженишкенинери-биле тынган болган болбазыраңдыгың турар. Социалист чурттарың чайгыш чок амы-дума чоокшуга-ажыламыңа, оларны политиктиг болган ажил-агый каттышканын чорудулаан болза, социализмниң бүгү делегей системаның быжымың болган бузулааның шийтирилгиди факторларыңа бирөөн болуп турар. Бистер чангыс

галазында турар күчүлүг күштер болза, импералисттерниң делегей дайынны өскөдүштөргө моондак кылдыр төлөө бистин үезинде шынгың чепсектерлиг

болуп турар дөрүн ол болушкунуңа көргүсөң. Импералисттерниң болган дайынны күштери табылгың болган социализмни күштери чайып турары улам тодаргай-биле өсүп келген.

Бир эвес кыскамы-биле чугаалаар болза, өштер, делегей талазы-биле алырға, ол алды чыл биске өки чылдар болган-дыр.

1. Социализм системаның күчүзүнүң улам ынай өздөзүң, оң делегей хөгжүдөзүңиң шийтирилгиди факторунче шилчөөни. Социалист чурттарың интернационалы амы-думалыкы чорунуң быжыкканы.

Эртен үенин иштиде социализмниң делегей системаның төгүлүг хөгжүдөзүңиң чугула үе-чадамы доогулаан. Оң онза чүдүлгөни мындыг:

Совет Эвилели коммунист калбаа-биле тургузарыңа кирешкен; улус демократияның чурттарың хей нуруузуңа экономиканы хей укладтыг улаулашканы болган социализм тургузары дооступ турар, социалист чурттарың аразында амы-дума кады ажилдашканы болган бот-болуңа дузалаарың бүгү тала-биле хөгжүп турар. Ам болза чүдө Совет Эвилелинде эвес, харын база социалист бүгү чурттары капитализмниң каттап тургузунуруңа социал-экономикаг арналары улустарыңаң. Делегейниң чаа системаның күчүзүнүң өсүшкөн турары социалист чурттары оларны политиктиг болган социализмниң каттап алымышкынарың чайгыш чогун магалдып турар. Булуз хостуг улустарың дем каттыштырылганың хурөөнүндө социализмниң долу тилдегели хандыртылган.

Делегейни социалист системаның экономикамыңа капитализмниң экономикамыңа денелге чок дыка белиг темплер-биле хөгжүтүрүп тургулаар турар. Социализмниң чурттарыңа болган капиталист күрүлөөрде улустур бүдүрүлгөниң өздөзүн тодаргайлап турар сан-медөөлериң чикек кылдыр турган.

(1937 чылда турганың девиссээр айы-биле денеп көөргө хуу-биле)

Чылдары	Социализмниң чурттары	Капитализмниң чурттары
1937	100	100
1955	362	199
1956	404	208
1957	445	215
1958	521	210
1959	610	231
1960	681	244

Күрүндө, социалист чурттар 1960 чылда улустур бүдүрүлгөниң хемчээли 1937 чыл-биле денсөөргө 6,8 каттап улгаттырган турла, капиталист чурттар — 2,5 каттап бени эвөш улгаттырган-дыр. Делегейниң улустур бүдүрүлгөниң социализм чурттарың үлүг-хуузу 1955 чылда 27 хуу турганыңда 1960 чылда чикек-биле алырға 36 хуу чедир бөдүрүлгөн.

Көдө ажил-агый болган улустур бүдүрүлгөниң аразында денсөөрү бүгү-ле социалист чурттарыга өскерилген. Улустур продукцияны бот-денини дүргөп өзүп турар. Социалист лагерде улустур продукцияны бот-денини ам ортуула-биле 75 хуу хире болуп турар. Социализмниң делегей системаның улус ажил-агыйның хөгжүдөзү индустриалыг улаанышкының болуп турар.

Во чылдарың улуг револуст болушкуну болза улус демократияның чурттарың хей нуруузуңа көдө ажил-агыйны бүдүрүлгө кооперасташкыны доосланы болур. Ам бүгү системаның иштиде көдө ажил-агыйның ажил-алдыг черлериниң нияти шөлүзүң 90 ажыг хуузу социалист секторун үлүгүнө оонажып турар. Он түнелдине ниятелиңиң амгы талазы-биле тургузу өскөрүлгөн, ажилчы агы болза тарачынарың өскөлө быжыккан, кижини кижя келчүр чоруктуң экономикаг үндөшкөнү улустарыңа тынган. Бир-ле дугарында бистин чуртувуска тыттып тургузунган чонун моральдык болган политиктиг чангыс өвни бүгү-ле социалист чурттарыга быжыктып турар. Улуг кылд улустун, өскө-даа амы-дума улустарың социалист тургузушкуну чедишкенин бистин улус сагыш-сеткилдиг ханымыңа амыр, хүлөп көрүп турар болган оларга чаа-чаа алдарың тилдегелери күзеп турар.

Улус ажил-агыйның хөгжүдөзүңиң чедишкенинереңде үндөшкөн, социалист чурттарыга ажилчы чоннарың амдыралыңа денелге берген. Амы-дума чурттары баштайгы чылдары бөөп турган, ниятелиңде револустугу бугу-биле чаартып тургузар чорук улуг карыла-шүдөөр-биле болган бергер-биле чайлап чок холбашкан, капитализмде салгаттыны артык экономикаг хожундагы чорукту улуг-кач чок кылдырып эргежок чугула улуг чарыдаарыңа негеп турар болган чонун амдыралыңа денелге берген улус өөрүңүч бөөп турар-дыр. Ам социал чаартып тургузушкуну чугула үе-чадамы доогулааны-биле холбаштыр экономикамың болган культураны улам ынай өздөзүңе, ажилчы чоннарың чаагай амдыралың бедириңде улус-на таарыңчалыг байдалар тургустунган.

Түскөй догунаан социалист күрүлөөрүңиң улуг бөлүгүн делегей арназынга тыттып келгени-биле холбаштыр оларды бот-боттарың аразында харылааларың болган кады ажилдашканы принципадык чаа үндөшкөргө органиастаарың айттарың амдырал тургускан. Күрүлөөрүң бот-боттарың аразында харылааларың чак хевирлериң — дең өргөниң, кайы-кайыны ажилгы болуруң болган кайы-кайыны эш-хуузуңа дузалаарыңаң принциптиги бугулар экономикаг, политиктиг болган культурулуг кайы ажилдашканы харылааларың кевирлериң амы-дума партияларың нияти күженишкенинери-биле тынган болган болбазыраңдыгың турар. Социалист чурттарың чайгыш чок амы-дума чоокшуга-ажыламыңа, оларны политиктиг болган ажил-агый каттышканын чорудулаан болза, социализмниң бүгү делегей системаның быжымың болган бузулааның шийтирилгиди факторларыңа бирөөн болуп турар. Бистер чангыс

болуп турар дөрүн ол болушкунуңа көргүсөң. Импералисттерниң болган дайынны күштери табылгың болган социализмни күштери чайып турары улам тодаргай-биле өсүп келген.

Бир эвес кыскамы-биле чугаалаар болза, өштер, делегей талазы-биле алырға, ол алды чыл биске өки чылдар болган-дыр.

1. Социализм системаның күчүзүнүң улам ынай өздөзүң, оң делегей хөгжүдөзүңиң шийтирилгиди факторунче шилчөөни. Социалист чурттарың интернационалы амы-думалыкы чорунуң быжыкканы.

Эртен үенин иштиде социализмниң делегей системаның төгүлүг хөгжүдөзүңиң чугула үе-чадамы доогулаан. Оң онза чүдүлгөни мындыг:

Совет Эвилели коммунист калбаа-биле тургузарыңа кирешкен; улус демократияның чурттарың хей нуруузуңа экономиканы хей укладтыг улаулашканы болган социализм тургузары дооступ турар, социалист чурттарың аразында амы-дума кады ажилдашканы болган бот-болуңа дузалаарың бүгү тала-биле хөгжүп турар. Ам болза чүдө Совет Эвилелинде эвес, харын база социалист бүгү чурттары капитализмниң каттап тургузунуруңа социал-экономикаг арналары улустарыңаң. Делегейниң чаа системаның күчүзүнүң өсүшкөн турары социалист чурттары оларны политиктиг болган социализмниң каттап алымышкынарың чайгыш чогун магалдып турар. Булуз хостуг улустарың дем каттыштырылганың хурөөнүндө социализмниң долу тилдегели хандыртылган.

Делегейни социалист системаның экономикамыңа капитализмниң экономикамыңа денелге чок дыка белиг темплер-биле хөгжүтүрүп тургулаар турар. Социализмниң чурттарыңа болган капиталист күрүлөөрде улустур бүдүрүлгөниң өздөзүн тодаргайлап турар сан-медөөлериң чикек кылдыр турган.

(1937 чылда турганың девиссээр айы-биле денеп көөргө хуу-биле)

Чылдары	Социализмниң чурттары	Капитализмниң чурттары
1937	100	100
1955	362	199
1956	404	208
1957	445	215
1958	521	210
1959	610	231
1960	681	244

Күрүндө, социалист чурттар 1960 чылда улустур бүдүрүлгөниң хемчээли 1937 чыл-биле денсөөргө 6,8 каттап улгаттырган турла, капиталист чурттар — 2,5 каттап бени эвөш улгаттырган-дыр. Делегейниң улустур бүдүрүлгөниң социализм чурттарың үлүг-хуузу 1955 чылда 27 хуу турганыңда 1960 чылда чикек-биле алырға 36 хуу чедир бөдүрүлгөн.

Көдө ажил-агый болган улустур бүдүрүлгөниң аразында денсөөрү бүгү-ле социалист чурттарыга өскерилген. Улустур продукцияны бот-денини дүргөп өзүп турар. Социалист лагерде улустур продукцияны бот-денини ам ортуула-биле 75 хуу хире болуп турар. Социализмниң делегей системаның улус ажил-агыйның хөгжүдөзү индустриалыг улаанышкының болуп турар.

Во чылдарың улуг револуст болушкуну болза улус демократияның чурттарың хей нуруузуңа көдө ажил-агыйны бүдүрүлгө кооперасташкыны доосланы болур. Ам бүгү системаның иштиде көдө ажил-агыйның ажил-алдыг черлериниң нияти шөлүзүң 90 ажыг хуузу социалист секторун үлүгүнө оонажып турар. Он түнелдине ниятелиңиң амгы талазы-биле тургузу өскөрүлгөн, ажилчы агы болза тарачынарың өскөлө быжыккан, кижини кижя келчүр чоруктуң экономикаг үндөшкөнү улустарыңа тынган. Бир-ле дугарында бистин чуртувуска тыттып тургузунган чонун моральдык болган политиктиг чангыс өвни бүгү-ле социалист чурттарыга быжыктып турар. Улуг кылд улустун, өскө-даа амы-дума улустарың социалист тургузушкуну чедишкенин бистин улус сагыш-сеткилдиг ханымыңа амыр, хүлөп көрүп турар болган оларга чаа-чаа алдарың тилдегелери күзеп турар.

Улус ажил-агыйның хөгжүдөзүңиң чедишкенинереңде үндөшкөн, социалист чурттарыга ажилчы чоннарың амдыралыңа денелге берген. Амы-дума чурттары баштайгы чылдары бөөп турган, ниятелиңде револустугу бугу-биле чаартып тургузар чорук улуг карыла-шүдөөр-биле

Эш Н. С. ХРУЩЕВТҮН илеткелинин, уланчызы

Уластарың арзында, бозурут деп эртеңги акы-дунма харылаарың улагер-тижөө социализм чурттар бугу делегейге баруусең, делегей амьдыралың чад нормаларыңа оруукту салган. Социализмни делеярың саллары-биле ажыкчы чонарлык хосталгалыг демисел болган уластарың нияти демократтыг демисел империализмни турустарың буза шаап турар делегейни нияти агымшыкыны кылдыр баттыккан турар.

Социализм чаа-чаа тиле-гелерни чедип алган тудум-на социализмни чурт бургуунуң иштине-даа база ол ышкаш делегейниң социализм системаның кемчеллиге нияти-ли-биле-даа уластарың чатыс эва улам-на быжгытпн турар.

Дамыдарың хандыр салып киришкен күчүзүг мышка кандыг-даа шуурганнар коргунчуг эвен ышкаш, чаа, социализм делегейге кандыг-даа аар-берелер болган сийагышкынар коргунчуг эвен. Венгрияга иштатка реакцияниң империализмни күштериниң деткиччи-биле организастан контролөөсүгүг үймөк, Польшага, Герман Демократтыг Республикага дайынарарың тижелешканыери база, социализмни тургузушкунуң үеинде аңгы демисел үеде күштепте база чиле хевирлерин болуп турар деп чүвени көргүскөн. Иштатка реакцияниң артышкыныери, империализмниң деткиччи-биле эри буржуа корум-чурумнары катан тургузарың орадаштышкан, кайы-бир чурту социализм системаны хоорудуларын мөөн сонгаар-даа орадашкы болуп, Реакцияны күштер база ниятелиниң револютуг чаартылганы ышкаш нидыг чаа керекке чайлаш чок болуп бергелерин ажылап, боттарың агентураың социализмни чурттарга мылаан чоруду турар.

Империализм чамык күрүнелерин чатыркыч болу-тери социализмни чурттарга улар хоралыкчы үлгедилерин күрүне политиканың демисел чилегенер. Американың Каттышкан Штаттары чүс-чүс миллиард долларын социализмни чурттарга улар шиконаашкына болган үргөткөн чорукка ажык мат чогу-биле чарылап, «партизан отрядтары» дөр чүвени организастан, аларга ашка дөш эне бужар үлгедилерин кылгырны белем кемияг идеятерин, держиерин чыып ап турар. Баш чылларың улаштыр Каттышкан Штаттарда «куландырган уластарың не-делелери» дөр өчүк-чөпшөгүг чүвени чоруду турар. Монополизарың хөдөөлөнгөн агентураың империализмни бектедеген хосталган болган хостуг хөдөөлөнгөн орунче кирген бугу-ле уластарың «куландырганнар» деп алап турарлар. Империализмни демократияны болот ап-турар, мат чок чоруктуң ымыгаары шымына чок! «Куландырган уластарың» дугайында монополизарың кышкыны өскөн карманчыке холап сулаш, «ооруу тудувар» деп кышкырып турар өөр дүрөөк шижиниң кышкылары-биле бир дөшөй!

Империализмниң тижелешканыерин утуп болбас журутуг. Чаа амьдыралың тургузушкунуңа бистин аажок улау чедикшиканыериас бот мөөрөгөнор чорукка, серемчелди кошканыериас чедип болбас журутуг. Социализмни чедикшиканыери улау болган тудум-на, социализмни чурт бургууде амьдыралың демисел бекте болган тудум-на коммунист болган ажыкчы партизаныери догандыр улау улам сыйрып кыткылар болбайна. Ол дөрге — херектин бир талзы, ботчуг өөрүңчүг талзы-дыр. Идыг болза-даа өске чүүлдү база биле чогуур. Бугу социализмни чурттарда уластарың сыйрып кыткышканы өскөн-биле капитализмни корум-чурумнарың катан тургуустарыңа, социализмни чурттарың дедир төрүттүерин-те империализмниң идеядерин өжү турар. Оюу журун-

2. Капитализмни чурттарыңда чөрүдэлерин чидигленени. Револютуг демиселдин өзүлдөз болган национал-хосталгалыг шимчөшкынниң көдүрлүүшкүнү

Эштер! Партианың XX съездин капитализмни чурттарыңда байдалды анализте көргөш, капитализмни чурттар экономикаың болган социал чаа сийагышкынарже утуктуру чайгалыш чок бар чорур деп түндөли кылган. Ол түндө байдтыктынган бе! Ияе, байдтыктынган. Эртең чылдарың дүргүзүлдө капитализмни чурттарың иштине-даа, ол ышкаш аларың арзынга-даа чөрүдөлөргүң улам ыңайгы чидигленешканы болган, колониализм империализмни бугурун дүжүшкүнү болган, ажыкчы артыңны демисел болган уластарың национал-хосталгалыг шимчөшканы улау-биле аажок калбарган.

Капитализмни улам ыңайгы иришканыниң нияти ула-зышканы докташтыкмас күп-биле хөдөлөрин үргүзүлө-вишкан турган. Капитализмни чурттарың экономикаың, бүдүрүлгениң чамык өздүгөн бар болуп турмажок, оң тургу улам-на кошкан болган оң кыска үеиң көдүрүшкү-нүери башкышынар база кризистер-биле солдугтарың халыкпа араан кижиниң эдияңи янныи ышкаш шак ол хире даяры-дары болуп турар. Капитализмниң кол чурту — АКШ — беш чылдар дүргүзүлдө бүдүрүлгени кризистиг куду-лап башкышынарныга ийи катан таварышкан, а дайын өөдүндөгү үеиң дүргүзүлдө аша шүптү дөрт нидыг күдүлөп башкышынар дөмөктөгүтүг. Улау-хуузуңа капитализмниң делегейниң үлөтүр продукцияның бары-ла үштүн ийи көзө олашкан турар чурттарың 1957 — 1958 чылдарга кризис хаара туткан. Монополизарың ажык-кончаалары тоода чүдө деп өзү турга, ажыкчы чонарның херек кырында боттуг ажык төлөвери күш-ажыкчы бүдүрүшкү-нүери бодарга улажок оожум, мырнай-ла шөөлүг өзө өзү турган. Ажыкчы артыңны эртең үеде чедип алган социал чаалап алышкылары чорук чок болуп турар. Иштатка биле ажыкчы чонарның байдалы ыңайгы экономика талзы-биле кошкак хөжүдөлиг чурттарда дорайат турар.

Эртең беш-алды чылдарың дүргүзүлдө кижиле төрөтөт эртеңки болган техникаың хөжүдөлгө, ыңайгы атомуг энергияны, электронуны, реактивте болган ракета техникаың талзы-биле улау тиле-гелери чаалап алган. Ол чедикшиканыери бодомчалыг ажылаарга В. И. Ленинниң айтып турганы капитализмни бүдүрүлгени чыргалары шалтыктап турар. 1913 чылда-ла оң көзө биле: «Байнаар-даа көргө — кижиле төрөтөт доп-до-раам шиятырлар шылдар кылып сорулгалар башкы бүрү-зүлдө таварык бөр өскөн. Капитализм шалтыктап турар. Капитализм өмгө-таважок байлакты чылдыртып — ыңчалза-даа кижилери ол байлакты муларга бодурган. Техникаың нарып айтырларың ол шиятырлар — ыңчалза-даа миллион-миллион чоңуң адым-тургалыгы болган каранды-бүдүрүшкүнү уламыңа, каш борбас миллионерлерниң кедерей харам чорунуң уламыңа техникаың экидидил-гелери амьдыралга боттарыңны чорударың ол моонда-таан.

Дешинге, хосталга болган байлак болза капитализм үеинде боду ишти-ле ирип бар чылдар болган анык-чалык амьдыралды моондактап турар маңгыстап алган баят дугайында бодомчалыг тындырып турар». (Чог. том 19, арзы 349). Ленивич бот сөстөр ботун бо үеиң байдалың колчуг-ла тодалып турар-дыр!

Эртеңки чаа чедикшиканыери — непериди, техникаың дешинге капитализмни шиятырлар демисел чөрүдөлөргүң чүдө чаалаптай турар эвес, харын-даа улам-ла халыла-дып турар. Капитализмниң автоматчылыга ач чүдө чаа өскөн, а миллион-миллион ажыкчыларың бүдүрүлдө чоруду-гузыңдан ам белиң үндүр откан. Тургузунуң келген бергелерден үвериниң орун экономикаың милитаризастан-арың арзы-биле тыварың империализмни бодол турганар. Иччалза-даа аларың ол кордалары бүтпей барган.

Милитаризастан чорук чөсөтөлөшканыери бүдүрү-биле холбашкан уластурарың алдырларың чөсөтөлөшканыери бодурган болбайна. АКШ-тың чүдө дөрт шериг чарыкчалары беш чылдарың дүргүзүлдө 220 миллиард доллар ашкан, а НАТО-нуң бугу чурттарың сөөлүгү оң чылдарың дүргүзүлдө чөсөтөлөшканыери эңдере бүдүрү-ринге 500 миллиард ашкы долларың чарыкчап үндүргөнөр. Иччалза-даа милитаризастан чорук чаа-чаа диспропорция-

да дөлегей реакцияны социализмни чурттарга даштыртып согуу таварыштырар дөш, дайының арзы-биле бугу делегейге капитализмниң тергилешканыери база катан чедип алар ашы бети-ле дөрге социализмни чурттарың хөжүдөлиг моондактаар дөш улам улау-биле корып турар.

Эң-не калчааран барган империализм «бистин соову-ста үөр-халап-даа болганы» деп принципти барымаалааш чаа дайын өчүк-чөпшөгүн хайындарың үндүр дөш боттарыңның чүткүдериң дугайың ажык-биле медегел турарлар. Империализмниң идеялары уластарың корутту-шкан, идеяге чок болган баш кунган чоруктуң бир яны философияны тарапы неперидиран орадашкы турарлар. Олар, мынчаар дөмбөрөк алгыркы турарлар: «коммунизм үеинге чурттарыңның орунуга капитализм үеинде өскөн дөрге». Көрүндөш, хостуг уластарың чөсөтөлөшканыери аларың сеткилинге таварышпас болуп турар-дыр. Оларың чурттарыңда-ла уластар социализмни орун-биле чорутар дөш олар коруп дөшөп турарлар. Аңгы талзы-биле дөш дөш чок чорукка алып дөмбөрөк бистин дайынарарыс бугу кижиле төрөтөлөшканыери дайының айма-халыкына таварыштырарыга белем. Иччалза-даа империализмниң агрес-ци бодоларың боттарыңның болдуар арзым улам-на өвөөжөр турар. Олар болза күштер төлөгөн, мага-болуңу болдуар аргалары кошкан, иччалза-даа чазып-чидби кү-зөли хөвөр артып калган, чөпү кыраан болган чазып-чидби чөпүк кижиле ышкаш аажылап турарлар.

Империализмниң айымдыг өчүк-чөпшөгүгү кымыса-даа аларың чедикшик чедип алгыркы барымаалааш чок. Олар өске-даа аргаларың шөвөп көрүңгө база-ла белеңер. Социализмни лагерың кошкандыр дөш, империализмни адуумалыкы чурттарың уластарың бакташтырарың азы аларың арзында харылааларга сандаарыңныери болдуарың, национал месидекалеңиң артышкыныери нидигериң, националчыг хөөнериң кара-өжөгөр хөвөрдирин орадашкы турарлар.

Социализмни чурттарың арзында интернационалчы агым-дунмалыкы чорукту, уластар арзында найбарды мога-шылга чок быжгылаар улау төгүдүг харысалга марксисти-ленички партизалага, социализмни чурттарың уластарыңа олаажып турар.

Империализмни агрессорлор туруп турга, бистер мык белем, дарыны бургап тургузуп, социализмни чурттарың ка-галалык, аларың чөсөтөгү күштерин болган күрүнеңи айым чок чорунуң орагарың сайзыргайкылар журу-луг бис. Бар эвес империализмни улаа-сарымык улау, социализмни чурттарың халаларың, бугу кижиле төрөтөлөшканыери делегейниң хамышкыныери дайының халыкчы кижиле туртарың диттигерин болза, мыңан аларың ол улаа-меде-рел-чок башкы сөөлүгү башкы болуп, капитализмниң бугу системаның төңүзү болуп.

Бистин партиязы ботунуң сорулгаларың, ботунуң харысалганың толорай билеп турар болган социализмниң делегей системаны мөөн сонгаар-даа быжгытпн, күш кирип, хөжүгү турар дөш, ботунуң хамарың бугу-ле чүдөлө-риң ол кылып. Капитализм-биле чарыкча тилеке социализмни болуп дөргөни бистер бугуреп турар бис. Ол тилеке болза дайын кымып үндүрүлгени оруктарыңа эвес, а дайын чарыкча чаалап алыңан турар дөргөни бистер бугуреп турар бис. Бистер болза яны-бур социал тургу-зулау күрүнелерин тайбың кожа-хөлбө догунашканыери турустарыңа түрүп келген, түрүп турар болган мөөн сонгаар-даа турар апаар бис, бугу делегейге тайбыны бы-жылаарыңа бугу-ле чүдөлөри кылып бис.

ларын төрүтүңүргөн, ажык-агыиң өскө адырларыңа шимчөгү согушкуну таварыштырган болган чаа миллион-миллион ашкыч чонарарың ашкы чок болдурун. Сөөлүгү беш чылдарың дүргүзүлдө АКШ-на бүрүң-биле ашкы чок кижилериң санын үш миллион кижиле кудуларың ховар болуп келген. Италияда, Японияда болган өске-даа эдөөн каш чурттарда массалыг ажык чөпшөр чорук доктамап хевир-лиг апарган. Шериг бүдүрүлгениң ашкы чөпү үнөң туду-на капитализмни экономикаың улам-на быжыг эвес туру-туг болуп, оң чөрүдөлөри улам-на чидигленип турар. Агы үеиң капитализмниң чөрүдөлөргөни чүдүлү чүдү болза үргөткөшканыери чөсөктериң тургузарыңа кижиниң күш-ажыкчы улам-на улау-биле ажылап турарында элереп турар. Идыг чөрүдөлөргөни болдуру турар ниятелиг тур-гузуу ботунуң бужар-балың көргүзүп, ууткатыңны бар чылдар.

Америка миллионер Гарриман бир-ле катан «капитализм» деп сөстү чок кылып деп санады үндүрүп келген тавары-лыга эвес. «Бистер Хрущевтиң тергилешканыери үлөргөлөп алган, «капитализм» деп сөстү «хөржүдүп» каар журулу-г бис. Америкадан дашкаар чурттар кижилерге капита-лизм — ол дөрге империализм, алдылары байларың көчүрүңгө, колониализмге бир дөшөй уткалды билдир-ди, ол дөрге алар чок апарган, коргунчуг халып кылдыр са-гындарың нидыг өсө-тур өз» — деп, мияңир журуга ол та-варышкан. Бо дөрге чүвениң шымы-ла ол! Халып болган ширин карара берген ол сөстү кандыг-даа эи болбааларгай кижилерге арзылашкы-биле арзыр ашпаар харык чок. «Капитализм» деп өскө хөөр казары-биле хүүрек сегирип алган дөргө Гарриманны күжөншиканыери байыр че-дирип болуп. Иччалза-даа капитализмни чурттарың ула-стыр боттарыңны эң-не шын түндөли кылып болган «ка-питализм» деп сөстү хөржүдүп эвес, а өттүр ирий берген капитализмни тургузуңу ботун оон бугу-ле чыргалары-биле кады хөржүдүңүр.

Сөөлүгү чылдарың дүргүзүлдө капитализмни делегейни иштине күштериниң дөшүгүргө улау өскөрлөшканыери болуп турар.

Бирөөлө, Американы Каттышкан Штаттары делегейни капитализмни бүдүрүлгениң болган салыкыга ботуну шүтү тергилеп турган чоруну шыкыңан. Капитализмни делегейниң үлөтүр бүдүрүлгениң АКШ-тың үлүг-хуузу 1948 чылда 56,6 хуу турганыңан 1960 чылда 47 хууга чедип кудулап баткан, экспорт — 23,4 хуу турганыңан 18,1 хуу чедип, алдын кураалыңарыңа — 74,5 хуу тур-ганыңан 43,9 хуу чедип кудулап баткан. Оң түндөлинде Американы Каттышкан Штаттары ам өске капитализмни күрүнелерин арзында бары-ла дайын мурунда элөп турган оң черинде болу берген.

Иянде, Англияны болган Францияны турустары элөк кошкы берген: ол күрүнелер, Бельгия белем Голландия ыш-аш, боттарыңны колониалары катан элиттике кылдыр оскуну турарлар. Делегейниң үлөтүр бүдүрүлгени бот-тарыңны дайын мурундагы турустарың олар катан тур-гузуп шыдавааннар.

Уште, талыттарга чурттар, ыңайгы Барың Германия болган Япония дыма мурай бергенер. Барың Германияны, Японияны болган Италияны үлүг-хуузуң катан алдыга ол ам капитализмни делегейниң үлөтүр бүдүрүл-гениң 17 хуу хиреи бөоп турар, тогарайлаарга, 1937 чылда, делегейни ийги дайының бүдүрүлдө турганың-ла хөй болуп турар.

Улөтүр продукцияның кемчөлөшканыери талзы-биле Барың Германияны Англияны четкен, а экспорт талзы-биле АКШ-тың сөөндө ийги чере үнөң. Дайын өөдүндөгү чыл-дарың дүргүзүлдө АКШ-тың монополизарың Барың Гер-манияны болган Японияны экономикаыңа дыма улау калыкталары салган. Бо ийи чурттар элөк каш чылдарың дүргүзүлдө хууну шериг чарыкчаларың үргө-чүктөш-каныери херек кырында хостуг турган, чүдө дөрге амер-ик үндүрүгүлөкчериңиң күсө-биле чөсөтөлөшканыери АКШ оларга чорудуп берип турган. Барың Гер-мания болган Япония доктамап капитализмни чурттарың, бүдүрүлгени амы үеиң үндөлиңге чаарты организастан-

рыпта боттарыңны экономикаыңны эң-не кол-кол амь-дырарыга аажок улау капитал салышканыери боттыңды-рарлар. Оң түндөлинде олар ам белиң делегей рыногунга Англияны, Францияны болган харын-даа Американы Каттышкан Штаттарыңны шынтыг адынашканыери бол-луп турарлар.

Империализмни күрүнелерин арзында дайын мурунда-гы чөрүдөлөр катан төрүттүңөн болган чаа-чаа чөрү-дөлөр немей тыткып келгилең. Барың Европага тергил-дегич байла дөш демисел англи болган барың-герман империализмни арзында улам-на күштү-биле хып үнү турар. Француз империализм англи империализмге улау де-миселге бөдүңүгү дүңүгү дайыны — барың-герман моно-полизарга дайыны орадашкы турар. Иччалза-даа улау бугуар тургустуңуа ол өвөөлө, ашкы стурч кылган өг-лөшканыи ышкаш, Францияны бодуга улау улам-на улаа-ларга эргилеп турар. Американы Каттышкан Штат-тарың Англиядан болган империализмге өске-даа күрүне-лерин улау-улау чөрүдөлөр ирарып турар, ол чөрүдөлөр НАТО-ла-лаа, агрессия өскө бөдүлөшканыери-даа элө-рөп турар.

Империализмни күрүнелер болган аларың башкыныери делегейниң дүшкүрүгү чорунуң кошканыридан коруп турары улам-на толорай болуп турар, чүдө дөрге чогу-на дүшкүрүгү байлага шериг бөдүлөшканыери тургу-зары, социализмни чурттарың талзымың кыжаның бар деп медегел, уластарың корутушкыга тулары аларга чик болуп турар. Империализмни болза чөсөтөлөшканыери эңдере бүдүрүлгиче бугу чурттарың хаара туларың, өске чурт-тарың экономикаың ботунуңуа кожары, оңу милитариза-стан чоруктуң орунуге улаңдырары орадашкы турарлар. Идыг шүтүм Барың Германияга болган Японияга хама-рыштыр Американы Каттышкан Штаттарыңны политизи-мында оңа элөргөй болуп турар. АКШ-тың империализмни Барың Германияны чөсөтөлөшканыери эңдере бүдүрү-рини орунуге кара өжөгөр чылап турарлар. Дайын өскү-тү үнө берген таварыла, чаа өчүк-чөпшөгүни улаууң колдуңа-даа немай улаууң ханы-биле төлөри оларга ашкытып болуп турар. Оң-биле кады, олар нидыг политизи-камы-биле Барың Германияны экономикаың харыскыра-дып болган нидыг арга-биле делегей рыногунга оң алаа-нашкыч арзымың кошкандыр деп болуп турарлар. Япония-га хамаарыштыр база-ла ол хевирлиг политиканы чорудуп турар.

Барың Германияны чөсөтөлөшканыери политизиам чорудуп турарың барың талык күрүнелерин дүргүзүлдөри белем-ларга боттары-ла чазырайып турар. Олар тижелеш аларга мынчаар чугалашкып турарлар: бир эвес Барың Германия чөсөтөлөшкө, чөсөтөлөшкө хөвөрдирин чарыкчавас болза, ол улам-на күштүг болган айымдыг алаанчы болу берип болуп. Чатыс өскө-биле чугалаалар, империализмниң лагеринде чидип чөрүдөлөр ишдир.

Келр үдөң көрткөш империализмни боттарыңны күш-терин каттыштырарың, шериг-политизмни, салыг-саалы бол-ган өске-лаа элөдөлөри быжгылаарың орадашкы турар. Социализмни чурттарыңа улау дайыны кымып турган, реакция берге байдала үштүңүр үнө арзымы тывары бол-лап турар. Дайын мурундагы үеде гитлерлиг Германияга реакция оңа илгелерин санып турган. Делегей реакция-ның төвү болу берген Американы Каттышкан Штаттар-ың бөтүн кол агрессия элөткөй ролюн көсөдүп турар. АКШ-тың империализмни болза тайбынга болган уластарың айым чок чорунуа кыжанышкан, барың-герман мил-итаристер болган «экономистер-биле өвкөлдөшкөн алганнар, иччалза-даа чөрүдөлөргөни улаууң үнө арзым бистин үеинде дайын үндүрүлгениң улазы-биле дилеп тывары им-периализмге айымдыг апарган.

Чүс-чүс миллион кижилериң чөккө чедир-ле колониализмни дараалан турганмы Азияда, Африкада болган Латин Америкада империализмни турустары улам-на бөкөнөп бар чылдар. Ол иштерин, уластарыңны револютуг демисел шалкымы-биле өзүп турар. Сөөлүгү алды чылдарың дүргүзүлдө 28 күрүлөк политизмни хамаарышпас чорукту чаалап алган. Бистин чүс чымыстың алды чылдары им-периализмни колониализм системаның бүрүң-биле бугу-тү дүжериң чылдары болуп төөгүтө кирер.

Идыг болза-даа колониализм система бугуң дүшкөн бөдөлжөк оң артычылары улау талзымың деп чүвөң утуп болбас. Азияда болган Африкада хөй-хөй миллион кижилер колониализмни кулаңдырарың ам-даа калыпкан, боттары-ның хосталганы дөш демиселге чорудуп турар. Алжир пат-риоттар хосталга дөш демиселге ханып мырнай чедип чыл-дар иштине төп келген. Тайбың улуса улау ол «хирлиг дайын» муң-муң кижилерин амыны богарамың, француз болган алжир улустарың өвтинге аар дөңү болуп турар-лык, француз монополизар Алжирде дайыны сооксарың күсөйөй турарлар.

Бистин Вологда облыстыңыңдан бүдүн чартык катан биче деискөргөй улау эвес күрүне — Португалия ботунуң деискөргөндө барык 25 катан ашкы турар шөдүлү колони-алыктың мөчүлдөгү улау турар. Голланд колониаларың нидөөн улуса, оң алыс черин — Барың Иранны дедир эдияп бөрүлөк кышкылашкы-биле ойталап турар. АКШ ботунуң элөкөн алганы кыдат ортулап Тайваньны болган «лон ортулап Окпаның хөвөр элөп турар. Куба улустуң күсө-сорууга чөрүтүр АКШ Кубада Гуантанамо шериг базазында туралыма аажылап турар.

Империализмни күштери уластарың хосталгаже болган хамаарышпас чорукке, демократияже болган дешилгезе кандыг-даа чүткүдериңе улау демиселкип турар. Иян-бур хевирлиг хөдөөлөгөргө чадгыны алган, империализмни на-ционал-хосталгалыг шимчөшканыери бот турары орада-жың, анык күрүнелерин иштик херектерин аларың реакция күштери-биле сүлөзөшканыери, каржымы-биле кирайп турарлар. Олар Иранга, Пакистанга, Конгога шак-ла мыңаар кылганнар, ам Лооста, Кувейтте база мыңаар кылып турарлар.

Бо бугу чылдарың дүргүзүлдө Совет Эвилең ботунуң интернационалчы хөдөөлөгөни чайгыны чаа күтөтүш-каны, империализмге болган колониализмге улау демиселкип турар улустарга дуаламычы көрүтүп келген. Кайы-бир кижиге нидыг туруп таварышпас-ла ышкан, ам канчаар бөр! Бистин бугурадеривис нидыг. Бистин улауузуң по-мещиктерин болган капитализмниң дараалыма улау, делегей империализмниң интервенцияныга улау шудургу болган үр демиселге хосталганы чаалап алган. Ол демисел кайы хире аар болган дөргөни бистер эки билер бис, тил-дегил нүдү дөш таварышкан когараларың билер бис. Мыңанаш империализмге улау, ботунуң хосталгамы болган аас-кежи дөш демиселкип турар бугу кижилерге чедикши-каны сеткил-салгымыстан күзөп турар бис. Дашкымың дараалың улау чорук уластарың чарыкчавас эрген деп бистер санап турар болган аларың чөптүг демиселни дөт-кир бис. Колониализм өлүмчө чыгаттырган, мыңанаш оң хөвөрүңө шаран мыш өргөнни катан каакан турар. Ула-старың күсө-соруу нидыг-дыр, төңүтүң чорудулазың нидир-дыр!

Колониализм дараалан хосталган чурттар национал бол-ган кулдуруг катан төрүттүңүшкунуң орунуга билдир-гич чедикшиканыери чедип алган. Иччалзага Азияны болган Африканы хосталган чурттарың хөй ирүрүзүң экономикаың хөжүдөлөшкө ам-даа оожум чоруп турар. Улау массаларың материалдык байлаа аар-берге болуп арты-шкан, а аларың чурттарыңны байлалары өскөнни бакы-ларыңны болган корпорацияларың дедир хааржактарың-че алды хөм ышкаш төктүп кирип турар. АКШ-тың моно-полизары кошкак хөжүдөлөгү чурттарга боттарыңны чары-кчавас доллар бургузун ийи-ти долларың кончуп ап турар. Латин-Американы чурттарың дуаламчы көргөт-көриң 500 миллион долларың «үндүрү бөрү» күзөп турар дөргөни АКШ-тың монополизары чөккө чаа чарлааннар.

Чөрбө чурттарга беш чылда 500 миллиард доллар бөрү деп сөстү чүвөс ол? Ол дөрге көжайың хөй-хөй чылдарга өт-сөөккө каар тоноп келген болган тоноп тургузүлөп турар кижилерге берип турар чарыкчыг хайыралы-дыр. Утөттөр-лөргөн уластар колониаларың дуаламчыны эвес, а үштөтөн чүвөлөри эдияп бөрүңө өргөлөт.

Боттарыңны тергилешканыери төңүзү келирин билешт, ам колониаларың багай байдалың эки ышкаш кылдыр көргү-зүп турарлар. Колониаларың харын боттары үнүп турар ышкаш кылдыр медегел турарлар. Маана кым бугураар бөр? Оларың бужар-балы-биле төмөй-ле үндүр сывырш-тарың билешт, олар нидыг боттарыңны кымып турарың кым билбес бөр. Бөдүтүү-биле чугалааларга колониаларың эң оварыччалыгы «үндүр теппириттеринге» чедир беш минута артында чорутарыңа четтирип турарлар.

Колониализм чуртулар хосталган чурттарга дөш эве-эргелет көрөлөргө дөш, аларың черлеринге шериг базаларың сайгара тургузуп, кулаңдышканыери чаа хевирлерин ирөөн болуп шериг бөдүлөдериңе аларың кийр-тыртарың орадашкы турар. Колониализм системаның бугу-тү дүжериңни түндөлиңге тургустуңан күрүнелерин барык чартык кели аар-берге дөш эвес көрөлөр-биле ду-жактырып докпатан. Чаартыган, иччалза-даа колониализмге элөкөн эвес бужар-бак системаның төүнд

